

Goede praktijkbegeleiders cruciaal voor trainees!

NBA introduceert competentieprofiel voor praktijkbegeleiders

1. Inleiding

“Bart, je hebt het afgelopen jaar goede vorderingen gemaakt, ga zo door!”

Zomaar een opmerking op een beoordelingsformulier van een trainee. Met deze opmerking motiveert de praktijkbegeleider(1) zijn trainee. Deze motiverende rol is echter slechts één van de rollen die de praktijkbegeleider behoort te vervullen. Daarnaast bewaakt hij het opleidingstraject van de trainee, ondersteunt hij de trainee vakinhoudelijk, geeft hij een oordeel over het door de trainee verrichte werk en adviseert hij het stagebureau.

De praktijkbegeleider speelt in het praktijkopleidingstraject van de trainee een belangrijke rol. Om die reden heeft de Raad voor de Praktijkopleidingen gemeend dat meer aandacht besteed moet worden aan de wijze waarop de praktijkbegeleider de diverse rollen behoort in te vullen.

2. Geconstateerde problemen

Periodiek worden door de Raad voor de Praktijkopleidingen van de NBA (Raad) dossiers van trainees beoordeeld. Hierdoor ontstaat een goed beeld van de begeleiding door de praktijkbegeleiders. Duidelijk is dat veel praktijkbegeleiders sterk betrokken zijn bij de ontwikkeling van de trainees. Anderzijds komt uit de dossiers naar voren dat zij vaak onvoldoende kritisch staan tegenover hetgeen door de trainee in zijn rapportage is beschreven. Hierdoor moeten (externe) beoordelaars (2) regelmatig herstelwerkzaamheden verrichten.

Enkele voorbeelden van onderwerpen waaraan praktijkbegeleiders vaak meer aandacht moeten besteden zijn:

1. De vereiste minimum complexiteit van de werkzaamheden;
2. De verbinding tussen de uitgevoerde werkzaamheden enerzijds, evenals de wet- en regelgeving anderzijds;
3. Het tonen van een voldoende professionele kritische beroepshouding;
4. De correcte toepassing van het vaktechnische instrumentarium bij de uitgevoerde opdrachten;
5. De zichtbare ontwikkeling in de vaardigheden en softskills.

Bij beide praktijkopleidingen is het belangrijk dat praktijkbegeleiders een duidelijke relatie leggen met de eindtermen. Worden deze in de praktijkopleiding voldoende afgedekt en functioneert de trainee uiteindelijk

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

NBA

op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar, met voldoende aandacht voor het groeipad naar dat niveau.

De betrokkenheid van de praktijkbegeleider komt ook tot uitdrukking in de hoeveelheid tijd die hij vrijmaakt voor de begeleiding van zijn trainee(s). Maar bijvoorbeeld ook de aanwezigheid bij voorlichtingsbijeenkomsten en het praktijkexamen getuigen van een grote betrokkenheid. De praktijkbegeleider is bovendien aanspreekbaar op de kwaliteit van de rapportages die de trainee indient.

Matty Geven AA, praktijkbegeleider: "De praktijkopleiding wordt nog teveel gezien als een sluitstuk van een lang opleidingstraject. Het mag dan niet meer fout gaan, want er is door het kantoor al fors in de trainee geïnvesteerd. Binnen kantoren moet die mindset veranderen. Het competentieprofiel voor de praktijkbegeleider levert daar een goede bijdrage aan. Het begeleiden van een trainee is een serieuze taak."

3. Opleiden vindt plaats binnen een toereikende organisatiecultuur

Voor een trainee is het belangrijk dat hij zijn opleidingstraject kan volgen in een 'veilige omgeving'. In een organisatiecultuur die wordt gekenmerkt door 'up or go' zal een trainee niet snel geneigd zijn zich kwetsbaar op te stellen, zijn fouten aan zijn praktijkbegeleider te tonen en deze te bespreken. Fouten zullen dan eerder door de trainee verbloemd worden en zelf worden 'opgelost'. Ook zal in zo'n organisatiecultuur het stellen van vragen snel opgevat worden als: "Hij weet niet hoe het zit. Hij had het moeten weten."

Het is aan de praktijkbegeleider om – zoveel als in zijn vermogen ligt – een veilige leeromgeving voor zijn trainee te creëren waarin ruimte is voor het maken van fouten en waarin het stellen van vragen als normaal wordt beschouwd. Uit wetenschappelijk onderzoek is gebleken dat juist in zo'n omgeving de beste leerresultaten worden behaald.

Leo Straathof RA, lid van de Raad: "In een lerende organisatie worden het stellen van vragen en het geven van feedback als normaal beschouwd. Voor een praktijkbegeleider moet dit aspect vanzelfsprekend zijn."

In het leerproces dienen het geven en ontvangen van feedback een centrale plaats in te nemen. Door kritische vragen te stellen en feedback te ontvangen vergroot de trainee zijn kennis en is hij eerder in staat zijn handelen bij te stellen. De praktijkbegeleider moet er wel op letten dat de feedback die hij geeft praktisch en direct bruikbaar is. Ook moet de praktijkbegeleider stimuleren dat de trainee vragen stelt aan andere trainees die in een zelfde positie verkeren en zich voor dezelfde vragen gesteld zien. Het delen van ervaringen op horizontaal niveau geeft een grote stimulans aan de ontwikkeling van de trainee. Het behoort daarom tot de coachende taak van een praktijkbegeleider om dit te stimuleren.

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

NBA

4. Het competentieprofiel van de praktijkbegeleider

De Raad meent dat de rol van de praktijkbegeleider cruciaal is in het opleidingstraject van de trainee. Vanwege de bij de begeleiding van trainees gesignaleerde problemen heeft de Raad besloten om een competentieprofiel voor praktijkbegeleiders te introduceren en deze als groeimodel voor praktijkbegeleiders aan te bieden. In dit competentieprofiel is vastgelegd wat er van de praktijkbegeleiders wordt verwacht. Tot op heden waren de verwachtingen richting praktijkbegeleiders versnipperd - en soms impliciet – in het opleidingsmateriaal beschreven. Het nieuwe competentieprofiel voor de praktijkbegeleider maakt hieraan een einde.

De praktijkbegeleider heeft volgens het competentieprofiel drie kerntaken:

1. Hij bewaakt het leerproces van de trainee
2. Hij begeleidt en coacht de trainee op zowel vaktechnisch gebied als op het gebied van gedrag en houding
3. Hij beoordeelt de rapportages en beroepsproducten van de trainee

Hierbij adviseert hij de (externe) beoordelaar die zich mede op grond van zijn advies een (finale) oordeel over het functioneren van de trainee moet vormen.

De trainee is in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor zijn eigen leerproces. Dat staat voorop. De praktijkbegeleider is echter soms wel degene die bepaalde werkzaamheden mogelijk moet maken. Hij treedt dan op als facilitator. Hij kan bijvoorbeeld een bijdrage leveren aan het plaatsen van zijn trainee, die werkzaam is op de samenstelafdeling, binnen controleteams om voldoende controle-ervaring op te doen of ervoor zorgen dat de trainee de leiding krijgt bij een controleopdracht. Daarnaast is de praktijkbegeleider primair degene die de trainee aanspreekt op de rapportagetermijnen en hem stuurt in de werkzaamheden om daarmee de vooraf vastgestelde werkzaamheden ook daadwerkelijk op tijd te realiseren. Om zijn rol als trajectbewaker goed te kunnen uitvoeren, is het nodig dat hij het opleidingsmateriaal van de trainee grondig bestudeerd heeft. Ook heeft hij kennis genomen van de regelgeving die van toepassing is op de praktijkopleiding en ondersteunt hij de trainee bij de ontwikkeling van zijn softskills.

Gerard Jonker AA, praktijkbegeleider: “ Sommige trainees leveren hun rapportage op het allerlaatste moment in bij hun praktijkbegeleider. Er komt dan veel druk te staan op een tijdige beoordeling van de rapportage. De praktijkbegeleider mag zich hierdoor niet onder druk laten zetten. Een kwalitatief hoogwaardige begeleiding vraagt ook om een zorgvuldige beoordeling door de praktijkbegeleider van rapportages. In het profiel komt dit aspect goed tot uitdrukking.”

Voorafgaand aan het inleveren van een rapportage fungeert de praktijkbegeleider als de eerste ‘filter’. De praktijkbegeleider stelt de

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

NBA

authenticiteit vast (bij voorkeur op basis van review van het onderliggende klantendossier), beoordeelt de rapportage op vaktechnische juistheid, beoordeelt de rapportage op een correcte weergave van de verrichte werkzaamheden en beoordeelt de rapportage aan de hand van de daarop van toepassing zijnde criteria.

De eisen die aan een praktijkbegeleider worden gesteld, komen terug in het competentieprofiel van de praktijkbegeleider. De competenties voor de praktijkbegeleider zijn in het profiel als volgt beschreven:

1. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze de beginsituatie en ontwikkelmogelijkheden van de trainee vast te stellen;
2. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze het leerproces van de trainee te faciliteren;
3. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze trainees vakinhoudelijk te begeleiden;
4. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze de trainee te coachen in zijn ontwikkeling;
5. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze de voortgang in het leerproces van trainees te bewaken;
6. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze te beoordelen of de (beroeps)producten van trainees ten behoeve van het praktijkopleidingsdossier aan de gestelde eisen voldoen;
7. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze te reflecteren op zijn eigen rol en functioneren en zijn professionaliteit te bevorderen;
8. De praktijkbegeleider is in staat om op adequate wijze de rol van praktijkbegeleider te combineren met zijn eigen accountantswerkzaamheden.

5. Implementatie van het competentieprofiel

Het competentieprofiel voor de praktijkbegeleiders zal vanaf 1 januari 2014 door de stagebureaus gefaseerd worden geïmplementeerd. De Raad voor de Praktijkopleidingen formuleert daartoe voorstellen die met de stagebureaus zullen worden afgestemd.

De stagebureaus zullen de implementatie van het competentieprofiel starten met de nieuwe praktijkbegeleiders. Bij de aanstelling zal getoetst worden of de praktijkbegeleider aan het profiel voldoet en of hij voldoende gemotiveerd is om hieraan op een goede wijze invulling te geven.

Voor de nu als zodanig functionerende praktijkbegeleiders is een overgangsregeling opgesteld.

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

NBA

6. Doelstellingen

Het introduceren van het competentieprofiel is primair gericht op de minimaal vereiste kwaliteit van de begeleiding en van rapportages. Een belangrijke nevensdoelstelling is dat trainees hierdoor wellicht minder vertraging in hun praktijkopleiding oplopen (dan wel stoppen).

Het begeleiden van trainees vraagt om specifieke vaardigheden. Het competentieprofiel voor de praktijkbegeleider benoemt deze vaardigheden en biedt daarmee ondersteuning aan de bestaande en aan nieuwe praktijkbegeleiders.

-
1. De Raad voor de Praktijkopleidingen heeft er, in het kader van de harmonisatie van de terminologie, voor gekozen de begrippen 'stagemeester' en 'praktijkopleider' te vervangen door 'praktijkbegeleider'.
  2. Beoordelaars zijn degenen die de door de praktijkopleider geaccordeerde en de door de trainee ingeleverde rapportages beoordelen.

EDUCATIE &
PRAKTIJK
OPLEIDINGEN

The logo for NBA (Nederlandsche Bond van Arbeiders) consists of a solid orange horizontal bar above the letters 'NBA' in a bold, grey, sans-serif font.

NBA